

Приказ књиге: *Небојша Вуковић, Логика Империје – Николас Спајкман и савремена америчка геополитика, Конрас, Београд, 2007*

Дебитантском књигом «Логика империје – Николас Спајкман и савремена америчка геополитика» Небојше Вуковића, филозофа и политиколога, домаћа наука о међународним односима није добила само још једног перспективног истраживача који својим учинцима задовољава научно-методолошке стандарде, већ пуно више од тога. Иоле пажљивији увид у странице његове књиге, који квалитетом несумњиво превазилази домете овдашњих високошколских радова из области политичких наука, откривају Вуковићеву систематичност, вредноћу и несумњиву посвећеност да се «урањањем» у бројне изворе, њиховом детаљном анализом, а потом и синтетичким, јасним закључивањем створи зрели, компактни и оригиналан научни рад широко употребљив у даљим научним истраживањима, али и својеврсно прегледно, чак уџбеничко штиво из материје коју обрађује.

Интелектуално и вредносно формиран током турбулентних деведесетих година, а вођен, по његовим речима, мотом Нолитове едиције «Сазвезђа» - «Време у коме живимо сматрамо изузетним», Вуковић је подстицај да проникне и истражи изузетност времена у коме живимо усмерио као оним веома битним, а мало или ни мало познатим аспектима савремених међународних односа, прикривених или скрајнутих идеолошким или економистичким, па и утопистичким погледима на међународну стварност. Ради се о оној димензији међународне политике каквом су је људи увек и пре свега доживљавали, то јест каква је она пре и изнад свега увек и била - у коме је надметање за поседање и контролу територија и следствено томе задобијање политичке моћи, ма колико било непопуларно и сматрано недостојним «времена у коме живимо» (те из тих разлога увек «покривано» другим економским, идеолошким или културолошким разлозима), било у њеном средишту. Управо ту огољену, геополитичку и геостратешку перспективу америчке науке о међународним односима Вуковић је у свом раду тежио да дефинише и објасни, проналазећи њене претече и доминантне теоретичаре, уочавајући њихов утицај на савремену америчку политикологију и, последично, на саму актуелну спољну политику једине преостале суперсиле, тј. њену «империјалну логику».

Пише: Саша Гајић
субота, 05 јануар 2008 13:40

Николас Спајкман, кључни аутор америчке геополитике XX века коме је посвећен централни део књиге, као и његов опус, готово да су потпуно непознати у домаћој стручној јавности. Да би на прави начин довео у везу Спајкманове радове са савременом «логиком империје», али и указао на његову везу са сопственим претечама, «оцима-оснивачима» англоамеричке геополитичке школе, Вуковић у првим главама књиге даје кратак увод у геополитику као научну дисциплину. Водећи нас од њених давних античких праузора Страбона, Птоломеја и Ератостена до рађања модерне геополитике на прелазу из

XI

X
у
XX

век у делима Рацела, Кјелена и Хаусхофера, почетне странице «Логике империје» оцртавају је пре свега као логику простора као виталног елемента државе и упознавају нас са базичним појмовима «ране геополитике» као што су нпр. дихотомија копнене и поморске моћи, животни простор, пан-регије, аутаркија... Прелазећи потом на садржину и значај геополитичке дисциплине, на њене савремене трендове и развој (Вуковић је становишта да је геополитика интердисциплинарно подручје прекалапања географије, стратегије, економије, екологије, социологије и историје) у правцу под-дисциплина какве су геоекономија, геостратегија, геофутурологија, критичка геополитика, електорална геополитика, уводни делови његове књиге дају нам солидну основу да стицањем увида у разгранатост, животност и примењивост савременених токова геополитичке мисли будемо способни да са њиме заронимо у њену англосаксонску геополитичку грану.

Ту нас чекају незаобилазне теорије адмирала Механа и британског географа сер Харолда Макиндера и њихови базични појмови: утицај поморске моћи на светску историју, њени основни елементи, детектовање главних копнених геополитичких такмаца, посматрање Старог света као «светског острва» са својим централним подручјем - *Heartland* као поморском силом недоступном континенталном језгру, уочавање ободне зоне додира копна и мора... Многе од њихових битних претпоставки и ставова Вуковић налази инкорпориране у писањима Николаса Спајкмана, дакако у разрађенијем облику, нарочито у кључној тези свеукупне англоамеричке геополитичке перспективе – да у циљу одржања глобалне доминације поморске нације требају да простор Евроазије држе у стању подељености, уз истовремену контролу кључних копнених и поморских комуникационих тачака, или ће, у противном, континентална сила постепено овладати светским морима и преотети им глобалну доминацију.

Централна поглавља књиге нас детаљно упознавају са невеликим, али изузетно значајним опусом Николаса Спајкмана (две књиге, *American Strategy in World Politics* и *The Geography of Peace*

, као и неколико краћих текстова у стручној периодици) и свим битним ставовима које је овај натурализован Американац (Спајкман је рођен у Холандији) износио, попут ставова о конфликтној природи међународних односа, баланса моћи, концепта о регионалним

Пише: Саша Гајић
субота, 05 јануар 2008 13:40

безбедносним аранжманима, тј. о интегрисаној моћи и глобалном војном присуству поморских сила. Све ове теоријске ставове Спајкман је унео у своју глобалну геополитичку визију света подељеног на Стари и Нови, од којих је на старом, евороазијски континент са својим ободним подручјем додира са светским морима који се протеже од Европе и Блиског Истока до Индокине, а кога он назива

Rimland

, простор од највећег стратешког значаја за будућност међународне политике. На основу ових Спајкманових ставова (чији је здушни заговорник био и Џорџ Кенан, аутор чувеног «Дугог телеграма») САД су у хладноратовском периоду дефинисале «политику обуздавања»

(
containment policy

) социјалистичког блока на ободном подручју евроазијског

Rimlanda

и то управо формирањем регионалних безбедносних савеза.

Утицај Спајкманових радова је непорецив спрам највећег дела америчких теоретичара међународних односа од II Светског рата наовамо. Поред већ поменутог Кенана, идејног творца званичне хладноратовске «доктрине обуздавања», Спајкманови ставови су у највећој мери присутни у радовима Колина Греја, а у значајном обиму и код Збигњева Бжежинског, Хенрија Кисинџера, Џозефа Наја, Кристофера Лејна, Џона Мершајмера, Чарлса Капчана, Семјуела Хантингтона, Ричарда Клугера, Џорџа и Мередит Фридман и многих других....Вуковићева анализа се стога усмерава на основне идеје ових савремених америчких геополитичара и стручњака за међународне односе, проналажење аналогија са Спајкмановим ставовима и указивање на правце у којима они, спрам савремених околности међународног живота, њима дају нове облике, попут нпр. концепата мудтидимензионалног безбедносног система, односно Транс-евроазијског безбедносног система (Бжежински) или, рецимо, концепата пацифичког обода («Pacific Rim») и јужног појаса («Southern Belt») у радовима Штројсенда и Куглера. Неизбежан закључак који се намеће из целокупне, веома успешне анализе које се Вуковић латио у свом раду је да су, без обзира на промењене околности у савременим међународним односима, у америчкој спољно-политичкој мисли и стратегији присутне вишедеценијске константе од којих је неке од најважнијих, управо Николас Спајкман (који због тога сасвим заслужено и носи ласкаву титулу «оца антлантизма и идејног инспиратора НАТО-а») дефинисао и објаснио.

Квалитети Вуковићевог начина прилажења и обрађивања теме су, као и закључци, бројни и евидентни. Од приступачног стила, објективног држања уз избегавање пренагљеног изрицања вредносних судова, до стриктног и веродостојног изношења чињеница на основу зналачки обрађене анализе садржаја радова поменутих

Пише: Саша Гајић
субота, 05 јануар 2008 13:40

теоретичара, «Логика империје» својом теоријским утемељењем и компактношћу одскаче од малобројних, најчешће публицистичких књига која се поводом геополитичких тема објављују на српском говорном подручју. Одсутност идеолошких и вредносних примеса, одвајање «логике империје» од њених емотивно-вредносних слојева који се неизоставно појављују са спомињањем термина слободе, људских права и демократије, иако некима може представљати основ за приговор, заправо доприносе додатном квалитету рада, јер представљају продукт намерног методолошко-гносеолошког приступа коме је тежио аутор не би ли тако, на што адекватнији начин, објаснио «чисту» логику савремене суперсиле.

У оквиру теоријских-сазнајних квалитета, књига «Логика империје» има и своју практичну вредност, поготово ако се узме у обзир да у српској стручној литератури постоји оскудица у литератури ове врсте, тако да се заинтересовано читалаштво, захваљујући Вуковићевој прегледној анализи америчке геополитичке мисли и њених главних ставова, у једном даху може упознати са њеним битним карактеристикама и барем донекле надоместити поменути дефицитарност. На тај начин се домаћој публици, кроз објективно и рационално описивање америчке геополитике, а без «бацања проклетстава или улизичких хвалоспева», појашњава и спољна политика ове суперсиле спрам простора на коме живимо, а у оквиру шире ткз. велике или глобалне стратегије. Обзиром на то да је спољнополитички уплив САД не само незаобилазна, већ појединачно и најважнија спољнополитичка чињеница чији је домет на збивања у нашој земљи и целом региону велик, «Логика империје» би могла да буде важно штиво са којим би се требали упознати сви они који се интересују за спољну политику и међународне односе, док њено познавање за оне који се код нас баве овим питањима, било као активни политичари, аналитичари или научни радници, представља готово императив.